

Promo - LEX

promovarea democrației și a drepturilor omului

coaliția 2009

coaliția civică pentru alegeri libere și corecte

COALIȚIA CIVICĂ PENTRU ALEGERI LIBERE ȘI CORECTE

ASOCIAȚIA PROMO-LEX

RAPORT

Monitorizarea referendumului republican constituțional din 5 septembrie 2010 în secțiile de votare din afara Republicii Moldova

Perioada de monitorizare: 5 septembrie 2010

Publicat la 17 septembrie 2010

Council of Europe
Conseil de l'Europe

European Union
Union européenne

... more than a decade of joint action to promote democracy, the rule of law, respect for human rights and fundamental freedoms in Europe ...

Raport
de monitorizare a scrutinului referendumul constituțional
republican din 5 septembrie 2010

I. Rezumat

II. Constatări și Tendințe

A. ORGANE ELECTORALE

- **Prezența membrilor Birourilor Electorale a Secțiilor de Votare (BESV) la scrutin**
- **Instruirea membrilor BESV**

B. CAMPANIA DE INFORMARE ȘI EDUCAȚIE

- **Gradul scăzut de informare a cetățenilor aflați peste hotarele țării**
- **Campania de informare și educare efectuată de autoritățile electorale**

C. ASIGURAREA MATERIALĂ A DESFĂȘURĂRII ALEGERILOR

D. LISTELE ELECTORALE

E. DESFĂȘURAREA VOTĂRII

- **Deschiderea BESV**
- **Prezența terților la procedurile electorale**

III Îngrijorări

IV. Recomandări

Efortul de monitorizare Promo-LEX

Monitorizarea referendumului republican constituțional, care s-a desfășurat la 5 septembrie 2010, este un proiect realizat de Asociația Promo-LEX în parteneriat cu Asociația „Moștenitorii” în cadrul Coaliției Civice pentru Alegeri Libere și Corecte. „Coaliția 2009”, care este o uniune benevolă de organizații non-guvernamentale, ce implementează proiecte întru îmbunătățirea procesului electoral și sporirea încrederii cetățenilor în proces.

Programele de monitorizare a alegerilor în cadrul „Coaliției 2009” sunt implementate atât de „Promo-LEX”, cât și de alte organizații care fac parte din aceasta.

Un număr de 79 de observatori naționali au monitorizat desfășurarea referendumului în 40 secții de votare din Belgia (Bruxel), Cehia (Praga), Grecia (Atena, Iraklion, Salonik), Franța (Paris, Toulouse), Germania (Berlin, Munchen, Hamburg), Spania (Madrid, Santander), Portugalia (Lisabona, Faro, Portimao), România (București – 2, Galați, Timișoara, Cluj, Iași), Federația Rusă (Moscova, Domdedovo, Mojaisk, St. Peterburg), Ucraina (Odesa), Italia (Roma – 2, Mestre -2, Milano -2, Padova -2, Bologna -2, Parma, Torino, Verona, Napoli).

Proiectul a fost implementat cu suportul “Programului pentru Susținerea Democrației în Moldova”, inițiativă comună al Uniunii Europene și Consiliului Europei.

Opiniile exprimate aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al finanțatorului.

I. Rezumat

În ziua desfășurării referendumului, observatorii independenți aflați în cele 40 de secții de votare deschise peste hotarele țării au avut drept scop monitorizarea tuturor proceselor electorale din interiorul secțiilor de votare, precum și monitorizarea rezultatelor campaniilor de educație și informare a cetățenilor aflați peste hotarele țării.

Observatorii au constatat un grad sporit de satisfacție și entuziasm în rândurile cetățenilor din secțiile de votare deschise în orașele din străinătate unde nu sunt ambasade sau consulate ale Republicii Moldova. Nu a fost constatat nici un caz de intimidare a alegătorilor sau a observatorilor de către autoritățile electorale, aceștia din urmă demonstrând receptivitate și atitudine constructivă. Mai multe Birouri Electorale ale Secțiilor de Votare (BESV) au conlucrat cu autoritățile locale din orașele în care se aflau pentru dotarea secțiilor de votare cu urne transparente și cabine de vot.

În același timp, observatorii au constatat un nivel inadecvat de instruire a membrilor BESV, dese fiind cazurile când aceștia nu cunoșteau suficient de bine procedurile electorale. Au fost constatate chiar cazuri când membrii unor BESV nu au beneficiat deloc de instruire. În câteva cazuri membrii BESV nici nu știau dacă activează în bază de voluntariat sau urmează să fie remunerați pentru munca lor.

Observatorii au constatat numeroase cazuri când secțiile de votare au fost deschise votării după ora 07:00, în anumite cazuri întârziind cu mai mult de jumătate de oră. Îngrijorătoare sunt și desele constatări privind absența unora dintre membrii BESV în ziua scrutinului, de cele mai multe ori absentînd membrii delegați de careva dintre participanții la referendum.

O îngrijorare serioasă este campania foarte slabă, iar uneori chiar inexistentă, de informare și educare a alegătorilor aflați peste hotarele țării. Alarmante au fost desele constatări privind necunoașterea de către cetățeni a actelor de identitate necesare pentru a vota – 360 de alegători nu au putut vota pentru că nu aveau la ei decât buletin de identitate. În același context, au fost înregistrate numeroase plângeri din partea alegătorilor despre campania foarte slabă de informare privind referendumul – scopul acestuia, tematica, posibilele efecte.

Observatorii își exprimă îngrijorarea cu privire la dese cazuri de prezență a organelor locale de menținere a ordinii publice. Acestea, chiar dacă nu au intrat niciodată în contact direct cu alegătorii, oricum puteau intimida careva dintre cetățenii moldoveni aflați peste hotarele țării fără a avea actele necesare în acest sens.

Reieșind din constatările efectuate și îngrijorările formulate, observatorii au formulat o serie de recomandări actorilor electorali pentru îmbunătățirea calității procesului electoral. Dintre acestea printre cele mai importante sunt îndemnul către autoritățile electorale de a efectua campanii de educare și instruire a cetățenilor mai consistente peste hotarele țării și de a instrui mai calitativ membrii BESV. Autoritățile publice sunt îndemnate să conlucreze cu organele de ordine publică locale pentru a evita prezența reprezentanților acestora în zilele scrutinului în preajma secțiilor de votare, purtînd uniformă și fiind înarmați.

Participanților (iar pe viitor concurenților) electorali li se recomandă să disciplineze membrii delegați de ei în BESV peste hotarele țării pentru a asigura prezența tuturor membrilor BESV în zilele de scrutin la secțiile de votare, participînd activ la toate procedurile electorale. Tot ei sunt încurajați să desfășoare campanii mai ample de informare a cetățenilor de peste hotare privind poziția adoptată.

II. Constatări și tendințe

A. ORGANE ELECTORALE

În ziua desfășurării scrutinului, au fost constatate numeroase cazuri de absență a unor membri ai birourilor electorale ale secțiilor de votare (BESV) de la desfășurarea tuturor procedurilor electorale. Aproape de fiecare dată s-a constatat absența membrilor BESV desemnați de careva dintre partide. Au fost constatate cazuri de influențare a opiniei alegătorilor de către unii dintre membrii BESV. O altă tendință o reprezintă gradul insuficient de cunoaștere a procedurilor electorale de către membrii BESV, ceea ce indică asupra unei instruiți necalitative.

- **Prezența membrilor BESV la desfășurarea procedurilor electorale**

Conform art. 29/1 al. 4 al Codului Electoral, BESV din străinătate este constituit dintr-un președinte, desemnat de șeful misiunii diplomatice ori al oficiului consular din cadrul acestora sau al personalului altor instituții ale serviciului diplomatic și din 6–10 reprezentanți ai partidelor și altor organizații social-politice reprezentate în Parlament, câte unul desemnat de fiecare partid sau altă organizație social-politică.

Completarea BESV din străinătate cu reprezentanții partidelor și ai altor organizații social-politice reprezentate în Parlament se face de către Consiliul Electoral de Circumscripție Chișinău, iar în cazul în care numărul persoanelor propuse este insuficient pentru completarea BESV din străinătate, acestea sînt completate de către Comisia Electorală Centrală, din Registrul funcționarilor electorali, cu persoane de o bună reputație, fără apartenență politică, cu avizul Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene (MAEIE).

Necesitatea prezenței tuturor membrilor biroului secției de votare este necesară în vederea desfășurării transparente și corecte a procedurilor electorale. În virtutea statutului pe care îl oferă calitatea de membru al biroului secției de votare și anume de funcționar electoral, precum și a faptului că membrii acestor birouri ar avea dreptul la remunerare, considerăm că exercitarea acestor obligațiuni urma să fie determinată de buna credință a acestora.

Pe parcursul zilei scrutinului electoral s-a observat că în mai multe secții de votare au lipsit de la toate procedurile electorale unii membrii din partea anumitor partide. Totodată unii din ei au încercat să influențeze opinia alegătorilor. În acest sens, constatările relevante sunt:

- Secția 299, Cehia, Praga – membrul BESV delegat de PCRM a lipsit pe tot parcursul zilei scrutinului.
- Secția 301, Grecia, Atena – membrul BESV delegat de PCRM a lipsit pe tot parcursul zilei scrutinului.
- Secția 303, Grecia, Iraklion – membrul BESV delegat de PCRM a lipsit pe tot parcursul zilei scrutinului.
- Secția 304, Grecia, Thessaloniki – membrii BESV delegati de PCRM și PL au lipsit pe tot parcursul zilei scrutinului.
- Secția 307, Franța, Paris – membrul BESV delegat de PCRM a lipsit pe tot parcursul zilei scrutinului.
- Secția 312, Germania, Hamburg – din totalul de 9 membri ai biroului au asistat la lucrările electorale doar 5 membri.

- Secția 314, Italia, Roma – membrii BESV delegați de PCRМ și AMN au lipsit de la lucrările Biroului pe toată durata referendumului.
- Secția 323, Italia, Mestre – membrii BESV delegați de PCRМ și AMN au lipsit de la lucrările Biroului pe toată durata referendumului.
- Secția 332, Portugalia, Lisabona – membrul BESV delegat de PCRМ a lipsit pe tot parcursul zilei scrutinului.
- Secția 339, Spania, Madrid – membrii BESV delegați de PCRМ, PLDM și AMN au lipsit de la lucrările Biroului pe toată durata referendumului.
- Secția 350, Ucraina, Odesa – membrul BESV delegat de PDM a lipsit pe tot parcursul zilei scrutinului.
- Secția 353, Franța, Toulouse – au lipsit doi membri BESV, unul delegat de PCRМ și unul delegat de organul electoral.
- Secția 358, Italia, Verona – membrii BESV delegați de PCRМ și PDM au lipsit de la lucrările Biroului pe toată durata referendumului.
- Secția 365, România, Galați – membrul BESV delegat de PLDM a lipsit pe tot parcursul zilei scrutinului.
- Secția 366, Federația Rusă, Mojaisk – a fost depusă o sesizare cu privire la implicarea unui membru a BESV în agitație electorală, care întorcea alegătorii din fața secției de votare.
- Secția 367, Federația Rusă, Domodedovo – membrul BESV delegat de PLDM a lipsit pe tot parcursul zilei scrutinului.

• Instruirea membrilor BESV

Conform art. 22 lit. g) și p) al Codului Electoral, Comisia Electorală Centrală (CEC) conlucrează în procesul de organizare și desfășurare a alegerilor cu MAEIE, misiunile diplomatice și oficiile consulare, la constituirea secțiilor de votare pentru cetățenii aflați în străinătate. CEC este responsabilă de organizarea cursurilor de instruire pentru persoanele care vor lua parte la procesul electoral în calitate de membri ai consiliilor electorale de circumscripție și ai BESV, în calitate de reprezentanți ai partidelor și ai altor organizații social-politice, sau ai potențialilor candidați.

Au fost constatate un număr de cazuri ce indică deficiențe cu privire la modul de desfășurare a procedurilor electorale, cazuri care denotă lipsa de cunoștințe a membrilor BESV. În acest sens, constatările relevante sunt:

- Secția 304, Grecia, Thessaloniki – membrii BESV după anunțarea încheierea procesului de votare nu au asigurat închiderea de facto a secției, iar pe parcursul numerotării în secție a intrat colaboratori ai poliției locale care au fost prezenți pînă la totalizarea votării.
- Secția 314, Italia, Roma – în jurul orelor 19:30 în ziua scrutinului, membrii BESV au decis să purceadă la numărarea și anularea buletinelor neutilizate. Aceștia au motivat decizia lor prin dorința de a accelera procesul de numărare a buletinelor valabil exprimate. Aceste acțiuni contravin prevederilor art. 56 al. 1 și 2 al Codului Electoral și prevederilor art. 27 al Regulamentului cu privire la votarea cetățenilor Republicii Moldova aflați peste hotarele țării, care stabilesc că anularea buletinelor de vot neutilizate se efectuează doar după expirarea timpului rezervat votării.
- Secția 321, Italia, Padova – membrii BESV nu au fost instruiți adecvat și nu cunoșteau procedurile electorale. Din cei 9 membri BESV, doar Președintele participase anterior în cadrul comisiilor BESV.
- Secția 323, Italia, Mestre – în dimineața votării membrii BESV nu erau instruiți despre procedurile de vot, ei consultînd pas cu pas prevederile Codului Electoral. Președintele comisiei a renunțat la lista de baza în care erau înscrise 30 persoane și a luat decizia ca toate

- înregistrările alegătorilor sa fie făcută doar în listele suplimentare, care au fost înmînate la 4 membri ai comisiei. Această decizie BESV contravine art. 53 al.1 și 2 al Codului Electoral.
- Secția 337, România, Iași – cu excepția președintelui BESV, nici unul din ceilalți membri nu a fost instruit privitor la procedurile electorale. Președintele BESV a efectuat o instruire scurtă cu o zi înaintea zilei scrutinului.
 - Secția 355, Italia, Milano – a fost constatat că membrii BESV nu cunoșteau procedurile de deschidere a secției de votare, precum și procedurile de închidere a secției și de totalizare a votării.
 - Secția 369, Federația Rusă, Sankt Peterburg – unii membri ai BESV nu cunoșteau pe care pagini din pașapoartele alegătorilor trebuie să fie aplicată ștampila “Referendum 2010”.

B. CAMPANIA DE INFORMARE ȘI EDUCAȚIE

Conform art. 2 al.3 al Codului Electoral, cetățenii Republicii Moldova care domiciliază în afara țării, beneficiază de drepturi electorale depline în condițiile codului. Misiunile diplomatice și oficiile consulare sînt obligate să creeze condiții pentru ca cetățenii să-și exercite liber drepturile lor electorale. Conform art. 22 lit. j) și k) al Codului Electoral, în atribuțiile CEC intră și pregătirea programelor de informare a alegătorilor în perioada electorală și oferirea mijloacelor de informare în masă a informațiilor cu privire la desfășurarea alegerilor. Astfel instituțiile sus menționate sunt direct responsabile de nivelul de informare și cunoaștere de către cetățeni a proceselor politice și electorale necesare pentru exercitarea votului conștient și liber exprimat.

• Gradul scăzut de informare a cetățenilor aflați peste hotarele țării

Au fost constatate o mulțime de situații care demonstrează că cetățenii din afara țării nu au avut acces la informație cu privire la desfășurarea referendumului constituțional. În sensul celor expuse, constatările relevante sunt:

- Secția 297, Belgia, Bruxel – membrii BESV erau nevoiți să explice alegătorilor modul de votare.
- Secția 299, Cehia, Praga – mai mulți alegători și-au exprimat nemulțumirile din cauza mediatizării slabe a scrutinului.
- Secția 301, Grecia, Atena – mai multor alegători li s-a refuzat exercitarea dreptului la vot pe motiv că nu aveau la sine pașapoartele de intrare/ieșire în Republica Moldova.
- Secția 307, Franța, Paris – au fost constatate mai multe cazuri cînd alegătorii își manifestau nemulțumirea că nu li se permitea să voteze în baza buletinelor de identitate.
- Secția 314, Italia, Roma – mai mulți alegători au venit la secția de votare cu buletinele de identitate și cu permisul de ședere în Italia, nu înțelegeau care este diferența dintre referendum și alegerile generale, așteptau să fie aplicată ștampila pe verso buletinului;
- Secția 323, Italia, Mestre – mai mulți alegători cereau explicații de la membrii BESV cu privire la scopul referendumului.
- Secția 334, Portugalia, Faro – s-a constatat utilizarea posterelor informative “Votarea Pas cu Pas” care ilustrează procedura de vot în baza buletinului de identitate, și nu a pașaportului, fapt care a dus la apariția confuziei în rîndul alegătorilor.
- Secția 335, România, București – mai mulți alegători s-au plîns de campania slabă de informare privind organizarea referendumului.
- Secția 337, România, Iași – mai mulți alegători s-au plîns de campania slabă de informare privind localizarea secției de votare. Alți alegători nu au putut vota din motiv că nu aveau la sine actele de identitate necesare, ci doar buletine de identitate.

- Secția 339, Spania, Madrid – membrii BESV au fost nevoiți să explice alegătorilor modul de votare.
- Secția 354, Italia, Padova – mai mulți alegători nu cunoșteau procedurile de votare și solicitau pixuri pentru a marca opțiunea pe buletinul de vot.
- Secția 355, Italia, Milano – au fost constatate 4 cazuri de prezență concomitentă a 2 alegători adulți în cabina de vot.
- Secția 356, Italia, Milano – alegătorii nu au fost informați despre scrutinul din 05.09.2010, aflînd doar de la prieteni și rude.
- Secția 358, Italia, Verona – s-a constatat utilizarea posterelor informative “Votarea Pas cu Pas” care ilustrează procedura de vot în baza buletinului de identitate, și nu a pașaportului, fapt care a dus la apariția confuziei în rîndul alegătorilor. Mai mulți alegători cereau să li se permită să voteze în baza buletinului, din motiv că nu erau informați.
- Secția 370, Spania, Santander – mai mulți alegători și-au exprimat nemulțumirile din cauza lipsei informației privitor la scrutin.

- **Campania de informare și educare efectuată de autoritățile electorale**

Mai mult ca afit, din cauza că nu au fost distribuite foi de informare pentru cetățenii din afara țării cu privire la modul de votare, aceștea au fost duși în eroare prin afișele de informare distribuite de CEC prin care se arăta modul de votare în baza buletinului de identitate. Observatorii au constatat 360 de cazuri în care cetățenilor li s-a refuzat dreptul la vot din motivul că nu aveau cu ei actele de identitate necesare pentru a vota. În sensul celor expuse, constatările relevante sunt:

- Secția 334, Portugalia, Faro – s-a constatat utilizarea posterelor informative “Votarea Pas cu Pas” care ilustrează procedura de vot în baza buletinului de identitate, și nu a pașaportului, fapt care a dus la apariția confuziei în rîndul alegătorilor.
- Secția 355, Italia, Milano – s-a constatat utilizarea posterelor informative “Votarea Pas cu Pas” care ilustrează procedura de vot în baza buletinului de identitate, și nu a pașaportului, fapt care a dus la apariția confuziei în rîndul alegătorilor. O oră după începerea votării, autoritățile electorale prezente în secția dată au rectificat posterul afișat, tăind cu pixul formularea ce ține de votare în bază de buletin și notînd deasupra “pașaport de străinătate” și înclinînd o poză color de pașaport peste poza buletinului de identitate.
- Secția 358, Italia, Verona – s-a constatat utilizarea posterelor informative “Votarea Pas cu Pas” care ilustrează procedura de vot în baza buletinului de identitate, și nu a pașaportului, fapt care a dus la apariția confuziei în rîndul alegătorilor. Mai mulți alegători cereau să li se permită să voteze în baza buletinului, din motiv că nu erau informați.

C. ASIGURAREA MATERIALĂ A SECȚIILOR DE VOTARE

Conform art. 29/1 al. 5 al Codului Electoral, particularitățile organizării și funcționării BESV din străinătate se reglementează de CEC, în coordonare cu MAEIE, iar cheltuielile aferente organizării și funcționării acestor birouri se suportă din bugetul alocat pentru alegeri/referendum. Pentru secțiile de votare constituite peste hotare, cheltuielile se estimează în prealabil de către Guvern și CEC, iar în cazul cînd nu sînt prevăzute în bugetul alocat pentru alegeri/referendum, mijloacele financiare se alocă din Fondul de rezervă al Guvernului.

Conform pct. IV al Devizului de Cheltuieli pentru organizarea și desfășurarea referendumului republican constituțional din 5 septembrie 2010 aprobat prin Hotărîrea CEC nr. 3283 din 16 iulie 2010, cheltuielile pentru asigurarea activității BESV constituite peste hotarele țării a reprezentat 1,181,500 lei.

Observatori au constatat că unii dintre membri BESV nu cunoșteau care sunt condițiile de remunerare ca urmare a implicării lor în procedurile electorale. Astfel, la secția 323, Italia, Mestre, 5 membrii ai BESV au declarat că activează pe baze de voluntariat fără a fi informați dacă urmează sau nu să fie remunerați.

Asigurarea insuficientă cu inventar electoral și amplasarea nereușită a secțiilor de votare au reprezentat și ele probleme pentru unele secții de votare. În acest sens, constatările relevante sunt:

- Secția 299, Cehia, Praga – în setul de materiale recepționate de BESV lipseau instrumentele necesare sigilării urnii de vot, iar la solicitarea de a primi 3000 buletine de vot, au fost recepționate 2999.
- Secția 321, Italia, Padova – la numărare buletinelor de vot s-a constatat că din 3000 de buletine care au fost înscrise în actul de însoțire a sacului cu materiale incluse în sac erau doar 2999.
- Secția 323, Italia, Mestre – BESV nu a fost dotat cu tușiere pentru ștampile. Din acest motiv, BESV a decis ca ștampilele „votat” să nu se afle în cabinetele de vot, ci să fie eliberate de membrii Biroului cetățenilor odată cu buletinul de vot. S-a constatat că această decizie a încetinit procesul votării, uneori creîndu-se coadă la secția de votare. Mai mult ca atât, urna de vot reprezenta o simplă cutie din carton, care de altfel a fost oferită de autoritățile locale italiene.
- Secțiile 332, Portugalia, Lisabona și 335, București, România – la primirea valizei diplomatice cu inventarul electoral în Lisabona la 03.09.2010 s-a constatat că au fost transmisă din greșeală ștampila secției de votare nr. 335 din București, România. Redistribuirea ștampilelor a fost aprobată prin Hotărîrea nr.50/03.09.2010 de către Consiliul Electoral al Circumscripției municipale Chișinău nr.1.
- Secția 339, Spania, Madrid – secția de votare a fost amplasată la etajul 5 al unui bloc de locuit. În preajma și la parterul clădirii lipseau orice fel de indicatoare care să direcționeze cetățenii spre secție.
- Secția nr. 353, Franța, Toulouse – secția de votare a fost amplasată în subsolul unui hotel. Unii alegători au menționat că au întâmpinat dificultăți în găsirea secției de votare.
- Secția 354, Italia, Padova – BESV nu a fost dotat cu tușiere pentru ștampile. Problema a fost rezolvată la orele 9.40 atunci când unul dintre membrii Biroului a adus din exteriorul secției câteva tușiere necesare pentru ștampila votat.
- Secția 355, Italia, Milano – secția de votare a fost amenajată pînă la ora 08.05 în ziua scrutinului când s-au anexat numerele cabinelor de votare, s-au imprimat indicatoare cu numărul secției de votare. Urna de vot a reprezentat o cutie din carton. Mai mult ca atât numeroși alegători și-au exprimat indignarea în legătură cu faptul că secția de votare a fost amplasată foarte incomod și ca nu au fost bine informați despre aceasta (doar o singură rută de transport public circulă pînă la locația secției).
- Secțiile 366, Mojaisk și 367, Domodedovo, ambele în Federația Rusă – s-a constatat că la secția de votare din Mojaisk au fost transmise buletinele de vot predestinate secției de votare din Domodedovo. La secția de votare din Domodedovo au ajuns buletinele predestinate pentru Mojaisk.
- Secția 366, Mojaisk, Federația Rusă – pentru a avea acces la secția de votare, alegătorii trebuiau să treacă prin o încăpere cu un paznic particular și apoi printr-o sală unde în timpul zilei se aflau 3 milițieni de gardă.

Totodată, merită de menționat că în unele localități din afara Republicii Moldova, autoritățile locale au fost foarte receptive și au transmis în folosință BESV unele atribute necesare procesului de votare. Astfel în secțiile 299, Cehia, Praga, 301, Grecia, Atena, 304, Grecia, Thessaloniki, 320, Italia, Bologna, autoritățile naționale au conlucrat cu autoritățile publice locale care le-au transmis pentru utilizare pe perioada scrutinului cabine de vot secrete și urne de vot.

D. LISTELE ELECTORALE

Conform art. 39 al. 7 al Codului Electoral, în secțiile de votare constituite în afara Republicii Moldova, listele electorale se întocmesc pe baza datelor colectate de conducătorii misiunilor diplomatice și ai oficiilor consulare care activează pe teritoriul statelor respective. La începutul perioadei electorale, misiunile diplomatice și oficiile consulare aduc la cunoștința publică și actualizează listele electorale deținute. Cu 7 zile înainte de ziua alegerilor, procedura de actualizare a listelor electorale încetează. Listele actualizate se trimit de îndată Comisiei Electorale Centrale.

Conform pct. 19 al Regulamentului cu privire la votarea cetățenilor Republicii Moldova aflați peste hotarele țării, aprobat prin hotărârea CEC nr.3375 din 27 iulie 2010, în listele electorale se înscriu colaboratorii misiunilor diplomatice sau ai oficiilor consulare, precum și membrii familiilor lor, alegătorii care se află la evidență consulară permanentă sau temporară, alegătorii care au solicitat includerea lor în listele electorale cel târziu cu 25 de zile înainte de ziua alegerilor. Același termen este prevăzut și de pct. 20 al Regulamentului.

Aceste prevederi induc neclaritate cu privire la termenul limită de prezentare a listelor de bază la CEC. Nu se cunoaște dacă procedura de actualizare a listelor a luat sfârșit la data de 11 august 2010, sau la data de 29 august 2010, însă cert este că în cadrul scrutinului au apărut obiecții asupra calității listelor de bază. În acest sens, constatările relevante sunt:

- Secția 309, Germania, Berlin – în lista de bază au fost introduși 3800 alegători. Printre aceștia figurau persoane care sunt stabilite în Munchen și în Hamburg, localități unde au fost amplasate secții de votare. La finele votării s-a stabilit că din cei 3800 de alegători înscriși pe listele de bază au votat numai 18, iar pe lista suplimentară 91 de alegători.
- Secția nr. 312, Germania, Hamburg – lista de bază a alegătorilor a fost transmisă la orele 8:00 în ziua scrutinului președintelui BESV prin intermediul poștei electronice. BESV a întocmit un proces verbal suplimentar, care a fost anexat la cel inițial iar o copie al lui a fost introdus în urna.

E. VOTAREA

Au fost constatate mai multe cazuri când secțiile de votare de peste hotarele țării s-au deschis pentru votare cu întârziere. În timpul desfășurării scrutinului, în interiorul sau în imediata vecinătate a mai multor secții de votare s-au aflat temporar sau în mod continuu persoane terțe sau reprezentanți ai organelor locale de menținere a ordinii publice.

• Prezența membrilor BESV la desfășurarea procedurilor electorale

Conform art. 50 al Codului Electoral, votarea se efectuează în ziua alegerilor între orele 07.00 și 21.00. BESV aduce la cunoștință publică timpul și locul votării cel mai târziu cu 10 zile înainte de ziua alegerilor.

Pe parcursul zilei scrutinului au fost constatate mai multe cazuri când secțiile de votare au fost deschise cu întârzieri de la câteva minute pînă la peste o oră. În acest sens, constatările relevante sunt:

- Secția 311, Germania, Munchen – secția de votare a fost deschisă pentru vot la 07:15.
- Secția 312, Germania, Hamburg – secția de votare a fost deschisă pentru vot la 07:45 din cauza numărării buletinelor de vot și desigilarea sacului și sigilarea urnei.

- Secția 323, Italia, Mestre – secția de votare nu a fost pregătită din timp și votarea a început la ora 8:16.
- Secția 324, Italia, Mestre – secția de votare a fost deschisă pentru vot la 07:35.
- Secția 333, Portugalia, Portimao – secția de votare a fost deschisă pentru vot la 07:15.
- Secția 339, Spania, Madrid – secția de votare a fost deschisă pentru vot la 07:35.
- Secția 350, Ucraina, Odesa – secția de votare a fost deschisă pentru vot la 07:37.
- Secția 355, Italia, Milano – secția de votare a fost deschisă pentru vot la 07:24.
- Secția 356, Italia, Milano – secția de votare a fost deschisă la ora 07:04 cu abateri, urna a fost sigilată la 07:12, votarea a început la 07:19, procesul verbal a fost întocmit la ora 07:32, semnat la 07:40. Cu toate acestea, în procesul verbal a fost indicată ora 07:02.

- **Prezența terților la procedurile electorale**

Conform art. 55 al Codului Electoral, răspunderea pentru asigurarea în ziua alegerilor a ordinii în localul de votare și pe teritoriul din preajmă, în rază de 100 de metri de la localul votării, o poartă președintele BESV. La toate ședințele organelor electorale, precum și la numărarea și totalizarea voturilor, au dreptul să asiste doar membrii și reprezentanții organelor electorale, reprezentanții participanților și persoanele acreditate. Nici o altă persoană nu poate rămâne în incinta secției de votare mai mult timp decât este necesar pentru votare.

Pe parcursul zilei scrutinului au fost stabilite câteva cazuri când persoanele neautorizate se aflau în secția de votare mai mult timp decât este necesar pentru a vota. Totodată au fost constatate cazuri când reprezentanții organelor de ordine se aflau în imediata apropiere a secției de votare. Deși nu au fost stabilite cazuri de implicare a organelor de ordine în reținerea alegătorilor, acestea puteau să influențeze unii alegători care din diferite motive evitau contactul cu organele de drept.

Pe parcursul zilei scrutinului s-au depistat două cazuri de agitație electorală și anume în apropierea secția 323, Italia, Mestre, un cetățean distribuția calendare cu un conținut de agitație electoral iar alt cetățean distribuia ziare de partid ale unui participant.

- Secția 301, Grecia, Atena – începând cu orele 06:40 și pe tot parcursul zilei, s-a constatat prezența organelor de forță echipați în uniformă în apropierea ambasadei. Inițial în număr de 4 persoane, pe parcursul zile numărul lor a ajuns până la 8.
- Secția 309, Germania, Berlin – pe tot parcursul votării lângă secție au fost observați colaboratorii de poliție.
- Secția 323, Italia, Mestre – pe parcursul zilei au fost observate forțele de ordine locală care se aflau în preajma secției. Uneori aceștia intrau și în secția de votare.
- Secția 325, Italia, Torino – secția de votare a fost amplasată lângă secția de poliție. Pe tot parcursul zilei scrutinului o mașină a poliției torineze a fost prezentă, inițial chiar în fața intrării în secția de votare, după care, la rugămintea președintelui BESV, s-au îndepărtat de secția de votare.
- Secția 332, Portugalia, Lisabona – pe tot parcursul zilei au fost prezente organele de poliție în imediata apropiere a BESV.
- Secția 335, România, București – pe tot parcursul zilei au fost prezente organele de poliție în imediata apropiere a BESV.
- Secția 338, Federația Rusă, Moscova – pe tot parcursul zilei, au fost prezente organele de miliție în imediata apropiere a BESV. La ora începerii votării în preajma secției de votare se aflau 15 milițieni.
- Secția 339, Spania, Madrid – pe tot parcursul zilei au fost prezente organele de poliție în imediata apropiere a BESV. Câțiva cetățeni au informat observatorii că unii cunoscuți ai

acestora au renunțat să intre în secția de votare din cauza prezenței poliției spaniole lângă clădirea în care se afla BESV.

- Secția 350, Ucraina, Odesa – pe tot parcursul zilei au fost observate forțele de ordine locală care se aflau în preajma secției.
- Secția 356, Italia, Milano – în secția de votare de la orele 07.00 până la orele 15.30 au fost prezente două persoane neautorizate să participe la lucrările BESV, sub pretextul că aceștea sunt angajați ai gazdelor.
- Secția 369, Federația Rusă, Sankt Peterburg – pe tot parcursul zilei scrutinului, la intrarea și în vecinătatea secției de votare se aflau colaboratori ai miliției locale. Cîțiva cetățeni au informat observatorii că unii cunoscuți ai acestora au renunțat să intre în secția de votare din această cauză, simțindu-se intimidați.

III. Îngrijorări

Deficiențele și problemele constatate în ziua desfășurării scrutinului de către observatori condiționează următoarele îngrijorări:

1. Informarea slabă sau lipsa educației electorale a alegătorilor în arealul secțiilor de votare din afara țării;
2. Lipsa accesului la informații cu caracter electoral (dezbateri, materiale cu caracter de agitație electorală).
3. Lipsa instruirii sau instruirea slabă a funcționarilor electorali, ceea ce duce la abateri de la normele stabilite pentru deschiderea, votarea și numărarea buletinelor.
4. Multiple cazuri de pregătire necorespunzătoare a BESV, dotarea insuficientă cu inventar electoral, amplasarea acestora în zone greu de ajuns;
5. Aflarea în imediata apropiere a BESV a forțelor de ordine care ar putea determina alegătorii cu actele în neregulă să nu se prezinte la urnele de vot.
6. Listele electorale nu sunt calitative, nu este clar care este termenul de completare a acestora de către misiunile diplomatice și consulat;

IV. Recomandări

Ținînd cont de constatările efectuate și de îngrijorările formulate, observatorii recomandă:

Organelor electorale și autorităților publice

1. Excluderea divergențelor dintre art. 39 al. 7 al Codului Electoral și pct. 19, 20 al Regulamentului cu privire la votarea cetățenilor Republicii Moldova aflați peste hotarele țării, aprobat prin hotărîrea Comisiei Electorale Centrale nr. 3375 din 27 iulie 2010, cu privire la termenul limită a prezentării listelor electorale.
2. Informarea mai calitativă a alegătorilor despre modalitatea de înscriere în listele electorale, inclusiv prin intermediul colaborării cu presa autohtonă destinată emigranților.
3. Neadmiterea situațiilor de înscriere în mai multe liste a alegătorilor, inclusiv prin excluderea persoanelor înscrise în listele electorale a BESV din afara țării din listele electorale unde își au domiciliu din RM.
4. Publicarea afișelor și materialelor de educație electorală, luînd în considerație specificul votării în afara țării și modul diferit de votare a acestora de cei din țară.

5. Asigurarea instruirii calitative a tuturor membrilor BESV, editarea după caz a unui ghid special pentru membrii BESV din afara țării.
6. Evitarea amplasării secțiilor de votare în apropiere de secțiile de poliție și informarea calitativă despre locul amplasării acestora.
7. Depunerea efortului necesar pentru evitarea situațiilor de prezență a reprezentanților organelor de menținerea a ordinii publice în preajma secțiilor de votare.

Participanților/concurenții electorali

1. Asigurarea informării alegătorilor din afara țării despre platformele promovate.
2. Asigurarea prezenței membrilor BESV desemnați de participanții (sau concurenții, în cazul altor tipuri de scrutine) electorali la procedurile electorale.